

Józef Włodarski, Sobiesław Szybkowski

Rola i znaczenie dokumentu "Super proprietate portus in Frauenburg" z 8 lutego 1446 roku dla rozwoju portu fromborskiego

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 4, 519-525

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sobiesław Szybkowski, Józef Włodarski

Rola i znaczenie dokumentu „Super proprietate portus in Frauenburg” z 8 lutego 1446 roku dla rozwoju portu fromborskiego

Warmia — część składowa Prus, biskupstwo, nad którym biskupi i kapituła w latach 1243—1772 sprawowali władzę zwierzchnią, zwaną dominialną¹ — tylko na wąskim odcinku Zalewu Wiślanego miała dostęp do otwartego morza (Bałtyku) — w średnio-wieczu przez Cieśninę Bałgijską, a od połowy XVI w. przez Cieśninę Piławską². Z dwunastu miast warmińskich jedynie Braniewo i Frombork były miastami portowymi. Frombork od początku swego istnienia stanowił ważny punkt strategiczny na szlaku lądowym z Malborka do Królewca i w komunikacji wodnej na Zalewie³.

Pierwszą wzmiankę o Fromborku spotykamy w dokumencie lokacyjnym Braniewa (odległego o około 10 km na wschód) z 1 kwietnia 1284 r.⁴ Za przywilej lokacyjny tej miejscowości uważa się dokument wystawiony 8 lipca 1310 r. przez biskupa warmińskiego Eberharda z Nysy, w którym Frombork jest już określony jako „civitas”, co według przypuszczeń Alojzego Szorca potwierdza fakt wcześniejszej lokacji miasta, chociaż dokumentacji w tym względzie nie znamy, bo chyba jej nie było⁵. W późniejszych wykazach Frombork figuruje jako miasto warmińskie najslabiej uposażone, posiadało bowiem zaledwie 4 łany patrymonium miejskiego i 16-łanową wieś Roninę, w której w 1772 r. mieszkało czterech chłopów, poddanych miejskich⁶.

1 Por. A. Szorc, *Dominium warmińskie 1243—1772. Przywilej i prawo chełmińskie na tle ustroju Warmii*, Olsztyn 1990, ss. 31—33, na s. 35 mapa Warmii; A. Kopiczko, *Ustrój i organizacja diecezji warmińskiej w latach 1525—1772*, Olsztyn 1993, ss. 9—23, 31—33.

2 J. Włodarski, *Małe porty Zalewu Wiślanego w XIV—XVI wieku (na przykładzie Braniewa i Fromborka)*, w: *Spółczesność i polityka do XVII wieku*, pod red. J. Śliwińskiego, Olsztyn 1994, s. 111, 113—114; E. Keysner, *Die Tiefe in der Frischen Nehrung*, *Elbinger Jahrbuch*, 1938, H. 15, ss. 9—12. Na temat lokalizacji Bałgi i jej utrzymywania dla potrzeb żeglugi zob. W. Długokęcki, *Mierzeja Wiślana od XIII do połowy XV wieku (1454 r.)*, Gdańsk 1996, ss. 139—149, 155—166.

3 E. Kurowski, *Dzieje Fromborka. Historia miasta do 1998 r.*, Frombork 2000, s. 14, 24—26. Frombork powstał najprawdopodobniej na miejscu starej pruskiej osady. Około 1270 r. zbudowano tu na wzniesieniu warownię, przy której — między ujściem Baudy i Narusy — zaczęła się formować osada miejska (wzmianka z 1278 r.). Por. także: J. Sikorski, T. Piaskowski, *Frombork*, Olsztyn 1972, s. 21; L. Czubiel, T. Domagała, *Zabytkowe ośrodki miejskie Warmii i Mazur*, Olsztyn 1969, s. 131; G. Matern, *Festschrift zum 600 Jubiläum der Stadt Frauenburg*, Braunsberg 1910, ss. 1—3.

4 *Codex diplomaticus Warmiensis oder Regesten und Urkunden zur Geschichte Ermlands*, Bd. 1, 1238—1340 (Regesta 1231—1340), wyd. C. P. Woelky, J. M. Saage, Mainz 1860, dok. nr 56. Wzgórze fromborskie zostało tam określone jako „gród naszej Pani” („unser Frauen burg, castrum Dominae nostrae”).

5 A. Szorc, op. cit., s. 261.

6 A. Kolberg, *Zur Verfassung Ermlands beim Uebergang unter die preussische Herrschaft im J. 1772*, *Zeitschrift für die Geschichte und Alterthumskunde Ermlands* (dalej: ZGAE), 1894, Bd. 10, ss. 657—663.

Frombork rozwijał się słabo. Niekorzystny wpływ wywierała bliskość pana zwierzchniego — kapituły warmińskiej. Miasto było zdominowane przez położony na wzgórzu zespół katedralny, stanowiący siedzibę kapituły i liczącą się warownię⁷. Rozwijająca się w związku z tym funkcja kościelna nie wpływała, jak się zdaje, aktywizująco na życie gospodarcze miasta. Samorząd miejski, inwigilowany przez kanoników, nie zdołał tu uzyskać nawet takiej rangi, jaką miały rady w innych miastach warmińskich. Wiele spraw należących do jego kompetencji przejmował administrator tej niewielkiej komory oraz zależny od niego wójt kapituły⁸. Rozwój miasta hamowało także istnienie w niedalekiej od niego odległości dwóch większych ośrodków miejskich i portów, mianowicie na zachodzie Elbląga, a po stronie wschodniej Braniewa⁹. Oba te miasta, położone nad spławnymi rzekami, ułatwiającymi penetrację w głąb ich zaplecza, były poważnymi konkurentami Fromborka. W średniowieczu niemal cały ruch handlowy kierował się w stronę Braniewa. Sytuacja powyższa wyznaczała Fromborkowi rolę ośrodka lokalnego o małym zasięgu oddziaływania.

Ludność Fromborka zajmowała się rybołówstwem i rolnictwem, a także wyrobem materiałów budowlanych, browarnictwem i tkactwem. Oprócz rybołówstwa część mieszczan trudniła się zapewne obsługą żeglugi przybrzeżnej i sporadycznie handlem morskim¹⁰. Tradycje morskie nie były obce mieszkańcom miasta, których tron stanowili osadnicy z Lubeki¹¹. Już w XIV w. wybudowano specjalny kanał rzeki Baudy wpadający do Zalewu Wiślanego, a w XV w. przy ujściu tego kanału do Zalewu powstał port.

Sprawa budowy portu przez mieszczan fromborskich stała się przedmiotem kontrowersji między kapitułą warmińską a radą miasta Fromborka, o czym świadczy

7 Bazylika fromborska, zbudowana w latach 1329—1388, nie doczekała się dotąd nowoczesnej monografii. Por. opracowanie F. Dittricha, *Der Dom zu Frauenburg*, ZGAE, 1913, Bd. 18, ss. 549—708; 1919, Bd. 19, ss. 1—172. Zob. także: J. Obłąk, *Katedra fromborska*, wyd. II, Olsztyn 1983; G. Reifferscheid, *Der Dom zu Frauenburg*, Münster 1984. Ze starszej literatury niemieckiej nie straciły na wartości prace: E. Brachvogel, *Der Dom in Frauenburg*, Braunsberg 1929; idem, *Frauenburg die Stadt des Koppernikus*, Elbing 1933; R. Bergau, *Die Befestigungen des Doms zu Frauenburg*, Mitteilungen des Ermländischen Kunstvereine, 1872, H. 2. Zob. także: T. Zagrodzki, *Warownia we Fromborku jako katedralne założenie obronne*, Kwartalnik Architektury i Urbanistyki, 1969, t. 15, z. 3—4.

8 J. Włodarski, *Male porty...*, s. 112; A. Szorc, op. cit., s. 261; Ogólnie: B. Pottel, *Das Domkapitel von Ermland im Mittelalter*, Borna—Leipzig 1911.

9 W. Długokęcki, *Delta rzeki Pasłęki i port zewnętrzny Braniewa w średniowieczu*, Komunikaty Mazursko-Warmińskie, 2000, nr 4 (230), ss. 641—649; idem: *Port średniowiecznego Elbląga*, w: *Morskie tradycje Elbląga. Przeszłość, teraźniejszość, przyszłość*, Elbląg 1996, ss. 19—37. A. Groth, *Żegluga i handel morski Braniewa i Fromborka w latach 1638—1700*, Rocznik Elbląski, 1982, t. 9, por. uwagi autora na s. 32. Zob. także niemiecką wersję powyższego artykułu: *Frauenburg als ermländischer Seehafen im 17. Und 18. Jahrhundert*, ZGAE, 1991, Bd. 46, s. 21 i 28; J. Włodarski, *Male porty — uwagi o Braniewie*, s. 107, 110—111, 113—117.

10 Miasto Frombork, egzystując w cieniu hanzeatyckiego Braniewa, posiadającego prawo składu na towary z całej Warmii (Stapelrecht) nie rozwijało się pod względem gospodarczym, zob. B. Chorostian, *Frombork, w: Braniewo z dziejów miasta i powiatu*, pod red. A. Wakara, Olsztyn 1973, s. 170. O roli portu braniewskiego w okresie Hanzy, zob. S. Achremczyk, A. Szorc, *Braniewo*, Olsztyn 1995, ss. 30—31. O uwarunkowaniach w handlu morskim Fromborka i Braniewa w okresie nowożytnym zob. J. Włodarski, *Male porty Zalewu Wiślanego w XVI—XVIII wieku (na przykładzie Braniewa i Fromborka)*, w: *Baltyk w polityce polskiej w tysiącleciu*, pod red. F. Nowińskiego, Gdańsk 2000, ss. 116—132; B. M. Rosenberg, *Ein- und Ausfuhr im Frauenberger Hafen vor zweihundert Jahren*, Unsere ermländische Heimat. Monatbeilage zur Ermländische Zeitung, 1927, nr 2. W Archiwum Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie (dalej: AAWO) w Archiwum Kapitulnym pod sygn. R. Fr. 9 znajduje się księga: „Regestrem Perceptorum et Expositorum Portory Frauenburgensis ab Anno 1678—1771” zawierająca opłaty fromborskich szyprow z tytułu korzystania z portu. Źródło to jest przygotowywane do druku przez J. Włodarskiego.

11 E. Weise, *Ost- und Westpreussen. Handbuch der historischen Städten*, Stuttgart 1966, ss. 56—58.

dokument sporządzony przez notariusza Jana Stypa, datowany 8 lutego 1446 r.¹² Dokument powyższy, zaprezentowany w całości w załączeniu, należy uznać za swoisty „akt erekcyjny” portu fromborskiego. W jego powstaniu znaczący udział mieli członkowie kapituły warmińskiej: prepozyt Arnold Dattelen, kustosz Arnold Huxer, kanonicy: Jan Kalle, Jan Snorikke, Arnold z Wenrade, którzy zażądali wyjaśnień od rady miasta Fromborka w sprawie umocnienia przez mieszczan ujścia kanału Baudy do Zalewu, palami, tarcicą i kamieniami, czy aby mieszczanie nie uzurpują sobie prawa do posiadania portu? Takie prawo przysługiwało bowiem wyłącznie kapitule jako panu zwierzchniemu, natomiast zgodnie z przywilejem lokacyjnym z 1310 r. mieszczanie mieli prawo do połowu ryb na Zalewie Wiślanym. Mieszczan reprezentowali: burmistrz Marcin Drews, rajcy Henryk Sander, Godike, Mikołaj Witte, Marcin Furstenare i sołtys Kasper Smit¹³. Stanowisko rady miasta Fromborka przedstawił burmistrz Marcin Drews, który stwierdził, iż przez stawianie grobli nikt nie zamierzał naruszać zwierzchnich praw kapituły warmińskiej na jej wodach. Potwierdził także, że na obszarze wód kapitulnych z już *de facto* istniejącym portem „żadnego kolejnego budowania grobli bez wiedzy waszej i zgody [tj. zgody kapituły warmińskiej — S. Sz., J. W.] czynić nie będziemy”¹⁴. Na dowód powyższej ugody kapituły z radą miasta Fromborka sporządzono stosowny dokument w obecności świadków — kanoników: Henryka Bulike, Filipa Lange i Jana Herdera¹⁵.

Port we Fromborku powstawał etapami, najpierw zapewne była to mała przystań rybacka; rybacy fromborscy korzystali z przywileju łowienia ryb na należącej do Warmii części Zalewu Wiślanego z zastrzeżeniem, by jednak nie czynili tego niewodem i innymi rodzajami sieci, zwanej alwaten¹⁶. Gospodarka rybna na Warmii była prowadzona pod kierunkiem dwóch specjalnych nadzorców rybackich (biskupiego i kapitulnego), zwanych w źródłach „praefectus piscaturae” lub „Fischmeister”¹⁷. Rybaków fromborskich rozliczał nadzorca kapitulny z Olsztyna, który przyjeżdżał do Fromborka. Należy dodać, że mieszczanie czerpali znaczne dochody z połowów na Zalewie, a w 1564 r. w celu ochrony swoich interesów utworzyli nawet gildię rybacką¹⁸. Dopiero wykorzystując istniejącą przystań rybacką przystąpiono do budowy grobli u ujścia kanału Baudy do Zalewu Wiślanego — co było wyłączną inicjatywą mieszczan fromborskich — i ta namiastka portu stała się przedmiotem ugody rady miejskiej z kapitułą 8 lutego 1446 r.

Port fromborski, mimo niepomyślnych warunków, funkcjonował w XVI w., kiedy to korzystała z niego znaczna flota rybacka oraz sporadycznie małe statki handlowe. Port posiadał już wówczas własną wieżę strażniczą, która pełniła także funkcję latarni

12 AAWO, Archiwum Kapituły — dokumenty w osobnych kopertach F. 24 (pojedyncza kartka pergaminowa). Na kopercie akt zatytułowano „Super proprietate portus in Frauenburg”.

13 Ibidem.

14 Ibidem.

15 Ibidem.

16 A. Szorc, op. cit., s. 261. Autor przypuszcza, że chodzi tu o sieci na węgorsze.

17 AAWO, Archiwum Biskupie (dalej: AB), Ed. 12, k. 7; AB, Ed. 13, k. 5 v. Por. także F. Dittrich, *Beiträge zur Geschichte der Fischerei im Ermland*, ZGAE, 1880, Bd. 7, ss. 301—338.

18 G. Matern, *Die Fischergildien im Ermland*, ZGAE, 1966, Bd. 30, ss. 706—718; J. Włodarski, *Male porty...*, s. 118. Rybołówstwo miało duże znaczenie dla mieszczan fromborskich także w czasach nowożytnych, zob. H. Bonk, *Geschichte der Stadt Allenstein*, Bd 3: *Urkundenbuch III*, Th. 1: *Urkunde zur Geschichte des Allensteiner Schlasses*, Allenstein 1926, por. dok. nr 726 i wzmiankę z 8 III 1686 r. o wizycie we Fromborku kapitulnego nadzorczy rybackiego z Olsztyna.

morskiej¹⁹. Do dziś zachowały się w pobliżu portu resztki owej wieży sięgające pierwszej kondygnacji. Coraz żywszy udział w transakcjach handlowych brała kapituła warmińska, zwracając się np. 29 marca 1524 r. do rady miasta Gdańska aby zezwoliła Bartłomiejowi mieszczaninowi fromborskiemu, na zakup 3 łasztów zboża, 2 łasztów soli i innych artykułów żywnościowych oraz na ich wywóz do Fromborka²⁰. Z podobną prośbą wystąpiła kapituła warmińska do rady miasta Gdańska 24 czerwca 1524 r. Chodziło o zezwolenie Franciszkowi Sneider, mieszczaninowi fromborskiemu, na zakup 4 łasztów zboża i innych artykułów żywnościowych oraz ich wywóz do Fromborka²¹.

Wszelkie jednak próby założenia we Fromborku większego portu, miejskiego składu czy wagi paraliżowały sąsiednie miasta — porty Elbląg i Braniewo, umacniając w ten sposób swoją uprzywilejowaną pozycję w handlu morskim²².

Tekst źródła

[Frombork], 8 II 1446

Prepozyt i kapituła warmińska zawiera ugodę z rajcami miasta Fromborka w sprawie portu

Oryginał: Archiwum Diecezjalne w Olsztynie, pergamin, 163x270 mm. Pieczęci brak, nie ma też śladu po niej.

Tekst dokumentu wydany wedle zasad zawartych w: A. Wolff, „Projekt instrukcji wydawniczej dla pisanych źródeł historycznych do połowy XVI wieku”, *Studia Źródłoznawcze*, 1957, t. 1.

^aIn nomine domini amen. Anno a nativitate eiusdem millesimo quadringentesimo quadregesimo sexto, indiccione nona, octava februarii, pontificatus sanctissimi in Christo patris ac domini nostri Eugenii¹, divina providencia pape quarti, anno quintodecimo, coram venerabilibus et circumspectis viris dominis Arnolde Dattelen preposito², Arnolde

19 B. M. Rosenberg, op. cit., ss. 3—4. Przed 1772 r. najpoważniejszy remont związany z powiększeniem portu miał miejsce w 1675 r.

20 M. Biskup, *Nowe materiały do działalności publicznej Mikołaja Kopernika z lat 1512—1537*, *Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej*, Seria C, z. 15, Warszawa 1971 s. 44, por. dok. nr 13. Oryginał znajduje się w Archiwum Państwowym w Gdańsku (dalej: AP Gd.), sygn. 300 D, 42, nr 300. Na dokumencie widnieje autograf Mikołaja Kopernika, kanclerza kapituły.

21 M. Biskup, op. cit., ss. 51—52, por. dok. nr 19. Oryginał AP Gd. 300 D, 42, nr 304. Na tym dokumencie także widnieje autograf Mikołaja Kopernika.

22 W XVI w. Gdańsk i Elbląg ostro zwalczały bezpośrednie kontakty mniejszych portów z zagranicą. Gdańsk, by nie mieć konkurentów nawet w tak małych portach jak Hel i Puck, całkowicie opanował i zdominował handel. Z dużo mniejszym powodzeniem politykę taką prowadził Elbląg wobec Braniewa, Fromborka i Tolkmicka, por. *Dzieje Pomorza Nadwiślańskiego od VIII wieku do 1945 r.*, pod red. W. Odyńca, Gdańsk 1978, ss. 113—114. O perturbacjach związanych z portem fromborskim w XVII w. zob. A. Szorc, op. cit., ss. 261—262; E. Kurowski, op. cit., ss. 46—48.

^a inicjał wysokości około jednej czwartej kolumny tekstu

1 Eugeniusz IV, papież w latach 1431—1447.

2 Arnold Dattelen, kanonik warmiński 1419—1459, prepozyt warmiński w latach 1424—1459 — *Słownik biograficzny kapituły warmińskiej* (dalej: SBKW), oprac. T. Borawska, M. Borzyszkowski, A. Kopiczko, J. Wojtkowiak, Olsztyn 1996, s. 40.

Huxer custode³, Johanne Kalle⁴, Johanne Snorrike⁵, Arnolde de Venrade⁶ canonicis Warmiensibus capitulariter propter infrascripta congregatis ad sonum campane capitularis in loco capitulari meque notario publico ac testibus infrascriptis personaliter constitutis et ad hoc vocatis, providis viris Martin Drews proconsule⁷, Hinrico Sander⁸, Godike⁹, Nicolao Witte¹⁰, Martin Furstenare¹¹ consulibus et Casper Smit¹² schulteto Warmiensibus, consulum civitatis Warmiensis presentantibus, prefatus dominus prepositus presidens et tocius capituli nomine proposuit consulatui hec verba in effectu: „Vos scitis, quia in privilegio vestro nullum ius vobis collatum est in mari recenti vulgariter h a p¹³ nuncupato preter piscaturam, tam iam vidimus, quia vos consules et cives circa fossatum nostrum, per quod aqua de molendino nostro in dictum mare seu h a p influit, ab utraque parte aggeres fecistis in aquas nostras, illos aggeres palis, lapidibus et aliis sustentantibus^b firmando ad modum portus et ut intelligimus plus intenditis mole terre et lapidum firmare et ampliare. Querimus igitur utrum per huiusmodi aggeraciones et firmaciones aliquod ius sive dominium directum, aut utile seu proprietatem vobis acquirere pretenditis, quia propter hoc coram nobis estis vocati”. Quibus propositis idem Martin Drews proconsul pro parte omnium matura deliberacione prehabita respondit et suum responsum in hec verba vel in effectu sollicita premunivit: „Graciosi domini! Per illas aggeraciones, quas fecimus, nunquam fuit nec est intencionis nostre aliquod dominium seu proprietatem nobis acquirere in aquas vestras prenominate, quia fatemur et recognoscimus aquas fore vestras cum portu nec aliquas posteriores aggeraciones ibidem faciemus absque scitu et voluntate vestris”. Super quibus omnibus et singulis prefatus dominus prepositus nomine tocius capituli predicti peccit sibi fieri a me notario publico infrascripto unum vel plura publicum seu publica instrumentum seu instrumenta. Acta sunt hec in loco capitulari sub anno, indiccione, die, mense, loco et pontificatu quibus supra. Presentibus ibidem honorabilibus viris dominis Hinrico Bulike¹⁴, magistro Phlippe Lange¹⁵ et Johanne Herder¹⁶ media et minoribus prebendis canonicis ecclesie Warmiensis testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

^c[Z. N.] ^dEt ego Johannes Styp¹⁷ clericus Wladislaviensis diocesis publicus imperiali

^b odczyt niepewny

^c znak notarialny — vide reprodukcja oryginału — s. 525

^d inicjal wysokości około jednej czwartej kolumny tekstu

³ Arnold Huxer, kanonik warmiński 1396—1446, kustosz warmiński 1433—1446 — SBKW, s. 98.

⁴ Jan Kalle, kanonik warmiński 1416—1447 — SBKW, s. 108.

⁵ Jan Snorrike (Snorchen), kanonik warmiński 1423—1456 — SBKW, ss. 227—228.

⁶ Arnold Venrade (z Vendraij w diecezji Liège), dziekan w Dobrym Mieście 1425, kanonik warmiński 1448—1461, biskup elekt warmiński 1457 — SNBKW, s. 265.

⁷ Marcin Drews, burmistrz fromborski, bliżej niezmany.

⁸ Henryk Sander, rajca fromborski, bliżej niezmany.

⁹ Godek, rajca fromborski, bliżej niezmany.

¹⁰ Mikołaj Witte, rajca fromborski, bliżej niezmany.

¹¹ Marcin Furstenare, rajca fromborski, bliżej niezmany.

¹² Kasper Smit, soltys (wójt) fromborski, bliżej niezmany.

¹³ „Morze Świeże”, czyli Zatoka Świeża, współcześnie Zalew Wiślany.

¹⁴ Henryk Bulike (Bulecke), kanonik dorpacki 1420, sekretarz wielkiego mistrza 1423, kanonik warmiński 1428—1449 — SBKW, ss. 28—29.

¹⁵ Filip Lange, magister, doktor medycyny, kanonik warmiński 1446—1459 — SBKW, ss. 142—143.

¹⁶ Jan Herder, kanonik warmiński 1446—1460 — SBKW, s. 87.

¹⁷ Jan Styp, notariusz cesarskiego autorytetu, kleryk włocławski, zapewne z archidiaconatu pomorskiego, bliżej niezmany.

auctoritate notarius, quia dicti domini Arnoldi prepositi propositionem et civium responsionem unacum prenominatis testibus presens interfui eaque sic fieri, vidi et audivi ideoque presens publicum instrumentum manu propria scripsi et in hanc publicam formam redegi signoque et nomine meis solitis et consuetis consignavi in fidem et testimonium premissorum.

Tłumaczenie

W imię Pańskie amen. Roku od tegoż urodzenia tysiąc czterysta czterdziestego szóstego, indykcji dziewiątej, w oktawę [od początku] lutego, pontyfikatu najświętszego w Chrystusie ojca i pana naszego Eugeniusza, z Bożej łaski papieża czwartego, roku piętnastego, czcigodni i znakomici mężowie Arnold Dattelen prepozyt, Arnold Huxer kustosz, Jan Kalle, Jan Snorrike, Arnold z Wenrade kanonicy warmińscy zebrani na kapitule w związku z poniższym zebrani na dźwięk dzwonu kapitulnego w miejscu zebrań kapitulnych, a także ja notariusz publiczny i świadkowie poniżsi osobiście przybyli i w związku z tym zwołani, [a także] przezorni mężowie Marcin Drews burmistrz, Henryk Sander, Godike, Mikołaj Witte, Marcin Furstenare rajcy i Kasper Smit sołtys warmińscy [recte: fromborscy], radzie miasta warmińskiego [recte: Fromborka] przewodzący, [i] wspomniany pan prepozyt przewodniczący [zebraniu kapituły] i w imieniu całej kapituły skarżył radzie tymi słowy: „Wiecie, że w waszym przywileju [lokacyjnym] nie macie żadnego prawa do używania świeżego morza [czyli Zalewu Wiślanego] potocznie hapem zwanego, za wyjątkiem prawa do rybołówstwa, tymczasem widzimy, że wy rajcy i mieszczenie obok kanału naszego, przez który woda z młyną naszego do morza lub hapu wpada, z obu stron groble uczyniliście w wodach naszych, owe groble palami, kamieniami i innymi tarciami umocnione zostały na kształt portu i uważamy, że więcej młyńskiej ziemi i kamieni zabierzecie i poszerzycie [ich kosztem port]. Zapytujemy zatem, czy przez owo stawianie grobli i umacnianie jakiegoś prawa posiadania lub używania przez was nie jest nabywane [w tym znaczeniu chyba raczej przywłaszczone], dlatego też przed nas zostaliście przywołani”. Na które zarzuty tenże Marcin Drews, burmistrz, za wszystkich po dojrzałym namyśle wówczas odparł tymi starannymi słowy: „Łaskawi panowie, przez owo stawianie grobli nie mieliśmy w intencji ani nie mamy zamiaru naruszać waszych praw w waszych wspomnianych wodach, ale stwierdzamy i potwierdzamy, że w wodach waszych z portem żadnego kolejnego budowania grobli bez wiedzy waszej i zgody czynić nie będziemy”. W związku z tym wszystkim [zatem] wspomniany pan prepozyt w imieniu całej kapituły wspomnianej zażądał sporządzenia ode mnie podpisanego niżej notariusza publicznego jednego lub wielu publicznego lub publicznych, instrumentu lub instrumentów. Działo się w miejscu zebrań kapituły, roku, indykcji, dnia, miesiąca, miejsca i pontyfikatu, które wyżej [wspomniane]. W obecności czcigodnych mężów, panów Henryka Bulike, magistra Filipa Lange i Jana Herdera średnich i mniejszych prebend kanoników warmińskich świadków przytomnych przywołanych specjalnie i proszonych.

[Z. N.] I ja Jan Styp kleryk diecezji wrocławskiej, publiczny autorytetu cesarskiego notariusz, widząc i słysząc wspomnianego Arnolda prepozyta zarzuty i odpowiedź mieszczen, instrument publiczny własną ręką spisałem i w formie publicznej zredagowałem i znakiem moim i imieniem własnym wedle zwyczaju opatrzyłem na wiarę i świadectwo tego, co zaszło.

S In nomine dñi amen Anno a Nativitate eiusdem Nostri iniquadragesimo
quadringesimo sexto Indictione nona octava februarii Pontificatus sancti
simi dñi p̄ci ac dñi nri dñi Eugeni diuina prouidentia p̄e q̄ta
Anno quinquagesimo Carim vob̄ bus et archiep̄scopi vob̄is dñis Arnoldo
Datteloy p̄ro Arnaldo huxer Capade Johanne kalle Johanne
Enornle Arnoldo de demade alijs baronibz cap̄p̄t̄ibz q̄t̄ m̄sa
s̄pta congregat̄ ad s̄m̄m camp̄ape cap̄lar̄ et loco cap̄lar̄ m̄q̄ Notario
hū ac r̄s̄ibus m̄sa t̄e p̄sonat̄ cons̄tat̄ et ad hoc vocat̄ p̄rou
d̄e cur̄ Martini d̄rel̄bz p̄rocur̄at̄ h̄m̄ico p̄ander h̄o d̄re
Nicolaio Britte Martini f̄ūf̄eraro Cons̄ulibus et Cass̄ p̄nt̄ et iul̄tero
Baronibz cons̄ulat̄ Cuiat̄ Baronibz p̄ncant̄ibz p̄rebat̄ d̄is p̄ris
pres̄id̄is et t̄anis cap̄li nome p̄soluit̄ Cons̄ularu h̄ec v̄ba m̄sa vob̄
f̄at̄ q̄ in p̄uul̄ḡio v̄ra n̄ll̄ m̄s vob̄bz collat̄m̄ et in mari v̄cent̄
colḡat̄ h̄ay m̄p̄zato p̄ter p̄cat̄ia t̄m̄ q̄m̄ vid̄im̄ q̄ vob̄ Cons̄
les et Cuias cur̄ f̄s̄at̄im̄ m̄m̄ p̄er quod aqua de molendino n̄ro in
d̄m̄ mare flū h̄ay n̄ll̄ie adūat̄q̄ p̄are aggr̄ez f̄ec̄is in aquas
m̄as illas aggr̄ez p̄alis lapidibz et alijs sustentat̄is firmando
admod̄ p̄ortus et ut m̄t̄h̄im̄ plus m̄t̄nd̄is mole t̄re et lapid̄i
firmare et ampliare Cuiat̄m̄ v̄r̄ d̄m̄ p̄er h̄uic aggr̄ez aciones
et firmaciones aliquod p̄us sine d̄m̄ d̄m̄ aut v̄ale s̄u p̄t̄nd̄em
vob̄bz acquir̄ p̄t̄nd̄is quia p̄ hoc cor̄ nob̄is q̄is d̄m̄
Cuiat̄m̄ p̄oat̄e Idem Martini d̄rel̄bz p̄rocur̄at̄ p̄are om̄ man̄a
delib̄at̄ion̄ p̄f̄ica v̄nd̄it̄ s̄u v̄nd̄im̄ in h̄ec v̄ba vel m̄ eff̄u s̄ua p̄e
n̄m̄it̄ Grauo d̄i p̄er illas aggr̄ez acion̄ quas f̄erim̄ s̄m̄ f̄ū nec est
m̄t̄nd̄em̄ n̄re aliquod d̄m̄m̄ p̄u p̄t̄nd̄em̄ nob̄is acquir̄et̄ in aquas
illas p̄notat̄as p̄q̄ula facim̄ et r̄c̄oḡn̄sim̄ aquas fore v̄ras om̄
portu n̄re aliquas v̄lt̄iores aggr̄ez aciones ibid̄ facim̄s alijs s̄m̄
et d̄m̄m̄ v̄ris Super quibz amb̄bz et singulis p̄refatus d̄is
p̄ter n̄ra t̄oat̄s cap̄li p̄d̄a p̄t̄nt̄ sibi fieri a me Notario p̄u m̄sa
v̄ra vel plura p̄u ai s̄u p̄u m̄sa s̄m̄ s̄u m̄sa v̄ra s̄m̄ h̄ec
in loco Cap̄lar̄ sub Anno Indictione die Mens̄e loco Pontificatu
quibz s̄m̄ quibz ibidem h̄ay bus v̄ris d̄is h̄m̄ico d̄rel̄bz
Martini d̄rel̄bz Lange et Johanne h̄ender media et m̄ar̄ p̄ber̄
cap̄lar̄ t̄e v̄ris T̄p̄at̄ibus ad p̄m̄sa vocat̄ s̄m̄ et rogat̄e

Notarius Johannes Styng Chas
Wladyslawes d̄m̄ p̄u v̄ras
Am̄p̄ral̄ Cuiat̄ Not̄s Cuiat̄
d̄m̄ d̄m̄ v̄ra p̄u p̄p̄oat̄
et Cuiat̄ p̄s̄on̄ d̄m̄ ad p̄
notat̄ t̄p̄at̄ s̄m̄ m̄sa v̄ra
s̄ic f̄iel̄ v̄nd̄it̄ aud̄it̄ d̄m̄
p̄us q̄uod m̄s̄m̄ m̄am̄
p̄ra p̄nt̄ et h̄ac p̄u m̄
forma vid̄et̄ signat̄ et
n̄re m̄es̄ p̄l̄ic̄ et v̄s̄et̄
t̄p̄at̄ibus In f̄id̄em̄ t̄p̄at̄
m̄m̄ p̄t̄nd̄em̄

Super proprietate portus in Frauenburg (AAWO, AK, F. 24)